

İQTİSADİYYAT

CAVADXAN QASIMOV
Naxçıvan Dövlət Universiteti,
İqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
0000-0002-3826-033X
Cavadxan.yusifoglu@ndu.edu.az

YENİ İQTİSADİ REALLIQLAR VƏ MİLLİ İQTİSADİYYATIN UZUNMÜDDƏTLİ PERSPEKTİVLƏRİ

Məqalədə, Azərbaycan Respublikasının yeni iqtisadi reallıqlar müstəvisində həyata keçirmiş olduğu layihələrdən söz açılır və bu sırada, ölkənin səmərəli regional iqtisadi siyasətinin aktuallığına önəm verilir. Göstərilir ki, ölkəmizin ərzi bütövlüyünün və suverenliyinin təmin olunması ölkənin bütün iqtisadi rayonlarının əlaqəli iqtisadi istehsal münasibətlərində təmsil olunmalarına əlverişli zəmin yaratmışdır. Bu sırada, Naxçıvan iqtisadi rayonunun da davam edən iqtisadi islahatlar proseslərindən yetərinə yararlanması və milli iqtisadiyyat üçün faydalı perspektivlərə malik olmasından söz açılmışdır. Xüsusilə də, sənayeləşmə və sosiallaşma proseslərinin mahiyyətindən, onun Sənaye Park və Məhəllələrinin yaradılması və fəaliyyətinin təmin olunması sahəsindəki üstünlüklərindən bəhs olunmuşdur.

Eyni zamanda, yeni iqtisadi reallıqlar müstəvisində, Zəngəzur Dəhlizinin istismara verilməsi sahəsində davam edən tədbirlərdən ətraflı söz açılmış, həmçinin, bunun muxtar respublikanın davamlı makroiqtisadi inkişafı üçün gətirmiş olacağı məhsuldarlıqlardan bəhs olunmuşdur. Zəngəzur dəhlizinin muxtar respublika iqtisadiyyatı üçün açmış olacağı yeni inkişaf yoluna nəzər salınmışdır. Burada, Azad İqtisadi Zona olaraq makroiqtisadi inkişaf üçün yaranacaq etibarlı dayaqqlar diqqətə çəkilmişdir. Həmçinin, burada, “Yaşıl iqtisadiyyat”a keçid sahəsində həyata keçirilən dövlət tənzimləmələrindən söz açılmışdır.

Açar sözlər: İqtisadi islahatlar, Zəngəzur dəhlizi, makroiqtisadi inkişaf, Azad İqtisadi Zona, Logistik mərkəz və s.

Zəngəzur dəhlizi iqtisadi baxımdan həm Azərbaycan Respublikası, həm də region ölkələri üçün böyük strateji və ticari əhəmiyyətə malikdir. Bu dəhliz, Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın əsas hissəsini quru yolu ilə

birləşdirəcək, eyni zamanda regionun beynəlxalq ticarət xəritəsində mühüm nəqliyyat qovşağına çevrilməsinə şərait yaradacaq. Burada, Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyatı üçün aktual olacaq bir sıra məsələlər, o cümlədən, ticarət və logistika üstünlüklərinin mahiyyəti, qısa marşrutun mümkün olması, xüsusilə də, Azərbaycan Respublikası ilə qardaş Türkiyə Cümhuriyyəti arasında ən qısa quru bağlantı yaranır ki, malların daşınma müddətinin və xərclərinin azalmasına zəmin olur. Eyni zamanda, beynəlxalq iqtisadi münasibətlər çərçivəsində, ixrac imkanlarının daha da şaxələnməsi, bütün tərəflərinə görə, Azərbaycan, Türkiyə, Rusiya, Orta Asiya ölkələri və Avropa arasında yeni ticarət marşrutunun formalaşması üçün olduqca əlverişli potensial və perspektivlər gətirmiş olacaq. Təbii olaraq, bütün bunlar, etibarlı fəaliyyət mühitinin əsaslarına zəmin yaradacaq. Bu baxımdan da, davamlı iqtisadi proseslər müstəvisində, ölkəmizin tranzit gəlirlərinin daha da artmasına, həmçinin, dəhlizdən keçən yük və sərnişin daşımaları həcmində ölkəyə əlavə gəlir gətirməsinə yol açmış olacaq (İbadov, 2009, 114). Zəngəzur dəhlizinin istər milli, istərsə də, regional iqtisadi inteqrasiya baxımından perspektivliliyinin əsaslandırılması, müqavimətli iqtisadi inkişaf üçün etibarlılığına görə seçilir. Burada, təbii olaraq, bu dəhlizin reallaşmasının əhəmiyyəti hər şeydən əvvəl aşağıdakı məsələlərin gerçək olması ilə daha da aktual olmasına görə fərqlənmiş olur. Bütün bunlar, milli iqtisadi reallıqların olduqca mühüm tərəflərini ifadə etmiş olur:

- Türk dünyası birliyi – Orta Asiya ölkələri ilə Türkiyə arasında fasiləsiz quru bağlantısı yaradır, Türk Dövlətləri Təşkilatının iqtisadi əməkdaşlığını gücləndirir;

- Qafqazın tranzit rolu – Zəngəzur dəhlizi Orta Dəhliz (Çin–Orta Asiya–Qafqaz–Avropa) layihəsinin mühüm hissəsinə çevrilir.

Burada, çox mühüm meyarlardan biri də, heç şübhəsiz ki, yerli iqtisadi canlanmanın özünü göstərməsindən ibarət olmaqdadır. Əldə olunan nəticələr isə, daha çox, ölkəmizin ayrılmaz tərkib hissəsi olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikasında:

- etibarlı iqtisadi artıma zəmin yaratmaqla, daha çox, ticarət, turizm və sənaye sahələrində inkişafı proseslərini sürətlənəcək.

- iş yerlərinin yaradılmasına zəmin yaratmaqla, dəhlizin tikintisi və fəaliyyəti üzrə, yerli əhali üçün məşğulluq imkanları yaradacaq;

- turizm axınının artması nəticəsində, Azərbaycan Respublikasının müxtəlif bölgələri ilə muxtar respublikası arasında səyahət daha asan olacaq və s.

Zəngəzur dəhlizinin istismara verilməsi, ölkənin milli iqtisadiyyatı üçün daha dinamikliyin və etibarlılığın ifadəsi olaraq əhəmiyyətli olmaqdadır. Eyni zamanda, bu, ölkənin milli iqtisadiyyatı üçün beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin çoxistiqamətli perspektivlərini artırmaqdadır. Məhz buna görə də, bəhs olunanlar, daha çox, beynəlxalq əhəmiyyətinə görə fərqlənmiş olur. Həmçinin:

- Çin–Avropa ticarətində roluna görə, dəhliz “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsündə mühüm bir hissə ola bilər;
- Enerji daşımalarının həcmının yüksəldilməsi müstəvisində, potensial olaraq enerji kəmərlərinin də keçidi üçün strateji yol ola bilər;
- milli iqtisadiyyatın səmərəli inteqrasiya proseslərinin səmərəliliyini də yüksəldə bilər və s (Alıyev, 1999, 124).

Əslində, Zəngəzur dəhlizi təkcə bir yol deyil, Azərbaycan Respublikasının geoiqtisadi mövqeyini gücləndirən və region ölkələrinin iqtisadi inteqrasiyasına xidmət edən çoxşaxəli layihədir. Bütün bunlara görə də, ölkələrin milli iqtisadiyyatlarının, onların istehsal potensiallarının və ticarət münasibətlərinin daha da gəlirliliyini yüksəltməkdədir. Nəticə etibarilə də, bu məhsulların mobilliyinin daha da geniş əhatədə formalaşmasını yüksəltmiş olacaq. Xüsusilə də, onu bildirmək olar ki, Zəngəzur dəhlizi, Azərbaycan Respublikasının geoiqtisadi mövqeyini gücləndirən, ticarət və logistika imkanlarını genişləndirən, eyni zamanda, daxili iqtisadi inteqrasiyanı möhkəmləndirən strateji layihədir. Təbii olaraq, bu sahədə, makroiqtisadi inkişaf sahəsində uzunmüddətli göstəricilər təşəkkül tapmış olacaq. Həmçinin, iqtisadi rayonlar, xüsusilə də, muxtar respublikanın ölkənin ərazisinin əsas hissəsi ilə hərtərəfli əlaqəsi təmin olunacaq. Bu baxımdan da, muxtar respublikanın regional iqtisadi inkişafda rolu və təsiri olduqca yüksələcək. Beləliklə də, muxtar respublikanın kəndlərinin sosial-iqtisadi inkişafda rolu daha da yüksəlmiş olacaq. Dəhliz, bunlarla yanaşı, birbaşa əlaqə baxımından, Azərbaycan Respublikasının əsas ərazisi ilə onun ayrılmaz tərkib hissəsi olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında fasiləsiz quru yolu vasitəsilə, təmin olunacaq. Eyni zamanda, muxtar respublika ilə ticarət, yük və sərnişin daşımaları sürətlənəcək, daşınma xərcləri azalacaq (Qasımov, 2020, 99).

Naxçıvan Muxtar Respublikası etibarlı makroiqtisadi inkişafı üçün səmərəli perspektivlərə malik olmaqdadır. Bu istiqamətdə, xüsusilə də, regional tərəfdaşlıq sahəsində göstəricilər artan dinamikada daha da təşəkkül tapacaq. Ticarət dövriyyəsinin artması, xüsusilə də, müvafiq istiqamət üzrə proseslərin daha da yüksəlməsinə xidmət etmiş olacaq. Qeyd etmək olar ki, müəyyən olunan hədəflərin daha da əlçatan olması ilə, Türkiyə Cümhuriyyəti və Avropa bazarlarına çıxış daha qısa və sərfəli marşrutla mümkün olacaq. Bu sahədə həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində, həm də, ixrac olunan məhsulların bazara çatdırılma müddəti azalacaq, burada, vaxt itkisinin və məhsulun zay olunmasının qarşısı alınmaqla, rəqabət qabiliyyəti yüksəlmiş olacaq.

Zəngəzur dəhlizinin istismara verilməsi, öz növbəsində muxtar respublikada, tranzit gəlirlərinin həcmində də artmasına zəmin yaradır. Eyni zamanda, Orta Asiya ölkələrindən Türkiyə və Avropaya, eləcə də əks istiqamətdə daşınan yüklər Azərbaycan Respublikasından keçəcəkdir. Tranzit rüsumları və logistika xidmətləri hesabına dövlət büdcəsinə əlavə gəlirlər daxil olacaq. Bütün bu proseslər, muxtar respublikanın regional iqtisadi inteqrasiya baxımından iqtisadi

əhəmiyyətini daha da yüksəltdiyi olacaq. Həmçinin, Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində iqtisadi əlaqələr də güclənəcək ki, həmin proseslərdə muxtar respublikanın rolu, önəmi və əhəmiyyəti artacaq. Daha geniş iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi müstəvisində, Azərbaycan, Türkiyə, Orta Asiya və Rusiya arasında mühüm ticarət körpüsü formalaşacaq və daha mütərəqqi beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin səmərəsi ortaya qoyulacaq.

İqtisadi inkişaf və sosial rifah üçün səmərəliliyinin yüksək olacaq bu dəhliz, bütün tərəflərinə görə həm də, yerli iqtisadiyyatın canlanması baxımından da olduqca əhəmiyyətlidir. Bu, eyni zamanda, regional ticarət dövryyəsinin çevikliyi də yüksəltdiyi olacaq. Belə ki, koordinasiya təminatlılığı baxımından Zəngilan, Ordubad və ətraf bölgələrdə infrastruktur, ticarət və turizm sahələri inkişaf edəcək ki, burada da, həm istehsal, həm xidmət sahələrinin perspektivliliyinə təminat yaratmış olacaq. Yeni iş yerləri yaranacaq və etibarlı məşğulluq təminatı müstəvisində region əhalisinin gəlir səviyyəsi artacaq. Strateji üstünlüklər müstəvisində daha səmərəsiz istiqamətlərin marşrutuna olan asılılıq daha da azalacaq. Azərbaycanın beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərində rolu və siyasi çəkisi artacaq. Əslində, Zəngəzur dəhlizi Azərbaycan üçün təkə nəqliyyat xətti deyil, həm də iqtisadi güc və regional liderlik alətidir. İstəsən, mən sənə bunun qısaldılmış cədvəl formasında “faydalar–təsirlər” variantını da hazırlaya bilərəm, oxuması daha rahat olar (Gasimov, 2023, 63).

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın müasir iqtisadi inkişaf strategiyasında xüsusi yer tutan, ölkənin həm daxili, həm də beynəlxalq ticarət əlaqələrini gücləndirən mühüm nəqliyyat və logistika layihəsidir. Bu dəhliz Azərbaycanın əsas ərazisi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında birbaşa quru əlaqəsini təmin etməklə yanaşı, ölkənin geoiqtisadi mövqeyini daha da möhkəmləndirəcək.

1. Daxili iqtisadi inteqrasiyanın güclənməsi

Hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın əsas hissəsi arasında yeganə quru yol İran ərazisindən keçir. Zəngəzur dəhlizi istifadəyə verildikdən sonra Naxçıvana birbaşa, daha sürətli və iqtisadi cəhətdən sərfəli nəqliyyat əlaqəsi yaradılacaq. Bu, Naxçıvanın iqtisadi inkişafına təkan verəcək, həm istehsal, həm də ticarət sahələrində canlanma yaradacaq.

2. Ticarət dövryyəsinin artması və ixrac imkanları

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın Türkiyə və Avropa bazarlarına çıxışını daha qısa marşrutla təmin edəcək. Bu, ixrac olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının, sənaye mallarının və digər yüklərin daşınma xərclərini azaldacaq, məhsulların bazara çatdırılma müddətini qısaldacaq və rəqabət qabiliyyətini artıracaq.

3. Tranzit və logistika gəlirləri

Dəhlizdən yalnız Azərbaycan deyil, həm də Orta Asiya ölkələri, Türkiyə və Rusiya faydalanacaq. Çin–Orta Asiya–Azərbaycan–Türkiyə–Avropa xətti üzrə daşınacaq yüklər Azərbaycan ərazisindən keçərək tranzit rüsumları və logistika

xidmətləri hesabına ölkəyə əlavə valyuta gəlirləri gətirəcək. Bu, dövlət büdcəsinə mühüm töhfə verəcək.

4. Regional iqtisadi inteqrasiya və geosiyasi mövqe

Zəngəzur dəhlizi Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində iqtisadi əməkdaşlığı gücləndirəcək və Orta Dəhliz layihəsinin əsas hissəsinə çevriləcək. Bu isə Azərbaycanın regionda tranzit mərkəzinə çevrilməsi, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərində rolunun artması və siyasi çəkisinin möhkəmlənməsi deməkdir.

5. Yerli iqtisadi canlanma

Zəngəzur dəhlizinin keçdiyi Zəngilan, Ordubad və digər bölgələrdə infrastrukturun inkişafı, yeni iş yerlərinin yaradılması, turizmin canlanması gözlənilir. Yerli əhali üçün istehsal, xidmət və ticarət sahələrində daha çox imkan yaranacaq.

6. Strateji üstünlüklər

Dəhliz, Naxçıvanla əlaqədə İran marşrutuna olan asılılığı aradan qaldırmaqla yanaşı, Azərbaycanın geosiyasi müstəqilliyini də möhkəmləndirəcək. Bu, həm də ölkənin enerji və ticarət yollarının şaxələndirilməsi baxımından əhəmiyyətlidir (Məmmədli., İsmayılov, 2007, 114).

Nəticə olaraq, Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın iqtisadi inkişafı, beynəlxalq ticarət əlaqələrinin genişlənməsi, tranzit potensialının artması və regional əməkdaşlığın möhkəmlənməsi üçün strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu layihə reallaşdıqda Azərbaycan təkcə regionun nəqliyyat mərkəzlərindən birinə çevrilməyəcək, həm də iqtisadi gücünü və beynəlxalq nüfuzunu daha da artıracaq.

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın müasir iqtisadi inkişaf strategiyasında xüsusi yer tutan, ölkənin həm daxili, həm də beynəlxalq ticarət əlaqələrini gücləndirən mühüm nəqliyyat və logistika layihəsidir. Bu dəhliz Azərbaycanın əsas ərazisi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında birbaşa quru əlaqəsini təmin etməklə yanaşı, ölkənin geoiqtisadi mövqeyini daha da möhkəmləndirəcək. Hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın əsas hissəsi arasında yeganə quru yol İran ərazisindən keçir. Zəngəzur dəhlizi istifadəyə verildikdən sonra Naxçıvana birbaşa, daha sürətli və iqtisadi cəhətdən sərfəli nəqliyyat əlaqəsi yaradılacaq ki, bu da Naxçıvanın iqtisadi inkişafına təkan verəcək, istehsal və ticarət sahələrində canlanma yaradacaq. Dəhliz Azərbaycanın Türkiyə və Avropa bazarlarına çıxışını daha qısa marşrutla təmin edəcək, ixrac olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının, sənaye mallarının və digər yüklərin daşınma xərclərini azaldacaq, məhsulların bazara çatdırılma müddətini qısaldacaq və rəqabət qabiliyyətini artıracaq. Bundan başqa, dəhlizdən yalnız Azərbaycan deyil, həm də Orta Asiya ölkələri, Türkiyə və Rusiya faydalanacaq. Çin–Orta Asiya–Azərbaycan–Türkiyə–Avropa xətti üzrə daşınacaq yüklər Azərbaycan ərazisindən keçərək tranzit rüsumları və logistika xidmətləri hesabına ölkəyə əlavə valyuta gəlirləri gətirəcək və dövlət büdcəsinə mühüm töhfə verəcək.

Zəngəzur dəhlizi Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində iqtisadi əməkdaşlığı gücləndirəcək, Orta Dəhliz layihəsinin əsas hissəsinə çevriləcək və

Azərbaycanın regionda tranzit mərkəzinə çevrilməsi, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərində rolunun artması və siyasi çəkisinin möhkəmlənməsi ilə nəticələnəcək. Bununla yanaşı, dəhlizin keçdiyi Zəngilan, Ordubad və digər bölgələrdə infrastrukturun inkişafı, yeni iş yerlərinin yaradılması, turizmin canlanması gözlənilir ki, bu da yerli əhali üçün istehsal, xidmət və ticarət sahələrində daha çox imkan yaradacaq. Layihə həmçinin Naxçıvanla əlaqədə İran marşrutuna olan asılılığı aradan qaldıracaq, Azərbaycanın geosiyasi müstəqilliyini möhkəmləndirəcək və enerji, ticarət yollarının şaxələndirilməsi baxımından əhəmiyyətli olacaq. Bütün bu amillər göstərir ki, Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın iqtisadi inkişafı, beynəlxalq ticarət əlaqələrinin genişlənməsi, tranzit potensialının artması və regional əməkdaşlığın möhkəmlənməsi üçün strateji əhəmiyyətə malikdir və reallaşdıqdan sonra ölkənin həm iqtisadi gücünü, həm də beynəlxalq nüfuzunu daha da artıracaq.

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın iqtisadi inkişaf konsepsiyasında mühüm yer tutan, ölkənin daxili və beynəlxalq nəqliyyat əlaqələrini gücləndirəcək strateji layihədir. Bu dəhliz vasitəsilə Azərbaycanın əsas ərazisi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında birbaşa quru yolu açılacaq ki, bu da həm daxili ticarət döviyyəsinin, həm də regional iqtisadi əlaqələrin genişlənməsinə mühüm təsir göstərəcək. Hazırda Naxçıvanla əlaqə yalnız İran ərazisindən keçən marşrutla mümkün olur, bu isə həm logistika xərclərini artırır, həm də müəyyən siyasi asılılıq yaradır. Zəngəzur dəhlizinin istifadəyə verilməsi ilə Naxçıvanla əlaqələr daha sürətli, təhlükəsiz və iqtisadi cəhətdən sərfəli şəkildə təmin ediləcək. Bu isə Naxçıvanda istehsal, ticarət və turizm sahələrində yeni imkanlar yaradacaq, əhalinin məşğulluq səviyyəsini artıracaq və bölgənin ümumi iqtisadi aktivliyini gücləndirəcək (BA., Qasimov, 2019, 72).

Dəhlizin əhəmiyyəti yalnız daxili iqtisadi inteqrasiyada deyil, həm də beynəlxalq ticarət əlaqələrində özünü göstərəcək. Azərbaycan üçün Türkiyə və Avropa bazarlarına çıxış daha qısa və əlverişli marşrutla təmin olunacaq, bu isə ixrac olunan məhsulların daşınma müddətini əhəmiyyətli dərəcədə azaldacaq. Xüsusilə kənd təsərrüfatı məhsulları və tez xarab olan mallar üçün bu, böyük üstünlükdür, çünki məhsullar bazara daha tez çatacaq və rəqabət qabiliyyəti artacaq. Eyni zamanda, sənaye məhsullarının ixracında da logistika xərclərinin azalması istehsalçılar üçün əlavə iqtisadi fayda yaradacaq.

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın tranzit ölkə kimi mövqeyini də möhkəmləndirəcək. Çin, Orta Asiya ölkələri, Azərbaycan, Türkiyə və Avropa istiqamətində formalaşan “Orta Dəhliz”in vacib hissəsi olan bu marşrut vasitəsilə daşınacaq yüklərdən ölkə tranzit rüsumları, gömrük ödənişləri və logistika xidmətləri vasitəsilə böyük gəlirlər əldə edəcək. Bundan əlavə, dəhliz vasitəsilə ölkəyə xarici investisiyaların cəlb olunması asanlaşacaq, çünki beynəlxalq şirkətlər üçün Azərbaycan daha əlverişli ticarət və nəqliyyat mərkəzinə çevriləcək.

Regional əməkdaşlıq baxımından Zəngəzur dəhlizi Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində iqtisadi əlaqələrin möhkəmlənməsinə böyük töhfə verəcək. Bu layihə Türkiyə ilə Orta Asiya ölkələri arasında fasiləsiz quru yolunu təmin edərək, türk dövlətləri arasında ticarət dövriyyəsini artıracaq və iqtisadi inteqrasiyanı gücləndirəcək. Eyni zamanda, dəhliz Azərbaycanın Cənubi Qafqazda tranzit mərkəzinə çevrilməsi və beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərində rolunun artması baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Dəhlizin keçdiyi ərazilərdə – Zəngilan, Ordubad və digər bölgələrdə infrastruktur layihələri həyata keçiriləcək, yeni avtomobil yolları, dəmiryolu xətləri, logistik mərkəzlər və xidmət obyektləri inşa olunacaq. Bu isə yerli əhali üçün yeni iş yerləri yaradacaq, bölgəyə investisiyaların cəlbini artıracaq və turizmin inkişafına şərait yaradacaq. Bölgənin iqtisadi canlanması nəticəsində ticarət dövriyyəsi artacaq, xidmət sektoru genişlənəcək və sosial rifah göstəriciləri yüksələcək. Zəngəzur dəhlizi həmçinin Azərbaycanın strateji təhlükəsizliyinə də mühüm töhfə verəcək. İran marşrutuna olan asılılığın azalması ölkənin geosiyasi manevr imkanlarını genişləndirəcək və enerji, ticarət yollarının şaxələndirilməsinə şərait yaradacaq. Bu layihə sayəsində Azərbaycan həm regional iqtisadi gücünü artıracaq, həm də beynəlxalq nəqliyyat və logistika sistemində mühüm mövqeyə sahib olacaq. Bütün bunlar göstərir ki, Zəngəzur dəhlizi yalnız bir nəqliyyat yolu deyil, həm də Azərbaycanın iqtisadi, siyasi və strateji maraqlarını möhkəmləndirən, ölkəni regionun mühüm ticarət və tranzit mərkəzlərindən birinə çevirəcək çoxşaxəli layihədir. Onun istifadəyə verilməsi ilə Azərbaycan həm daxili iqtisadi birliyini təmin edəcək, həm də beynəlxalq ticarət əlaqələrində mövqeyini daha da gücləndirəcək (Səmədova, 2018, 24).

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın iqtisadi inkişaf strategiyasında mühüm yer tutan, ölkənin həm daxili birliyini təmin edən, həm də beynəlxalq tranzit potensialını gücləndirən strateji infrastruktur layihəsidir. Bu layihənin reallaşması, yalnız nəqliyyat əlaqələrini bərpa etməklə kifayətlənməyəcək, eyni zamanda Azərbaycan üçün bir sıra konkret iqtisadi faydalar yaradır. 2025-ci ilin iyulunda ABADA-nın Baş Katibi Kenan Qurbanov bildirib ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması nəticəsində yük daşıma xərcəri əhəmiyyətli dərəcədə azalacaq və beynəlxalq daşıyıcılar üçün Azərbaycan marşrutu daha cəlbedici olacaq. Bu, xüsusilə İran və Gürcüstan vasitəsilə hazırda həyata keçirilən daha uzun və maliyyəli marşrutlarla müqayisədə üstünlük təşkil edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Alıyev, İ., İbadov, S. (1999). Azərbaycan iqtisadiyyatı. Bakı: Ağrıdağ;
2. İbadov, S. (2009). İqtisadi nəzəriyyə. Dərslik. Bakı: Şərq-Qərb;
3. Məmmədli, O. İsmayılov F. (2007), İqtisadi nəzəriyyə. Dərs vəsaiti. Bakı: MBM;

4. Gasimov, C. (2023). An approach to employment unemployment issues.
5. Qasimov, C. Y. O. (2020). Naxçıvan Muxtar Respublikasında infrastruktur quruculuğu: davamlı regional iqtisadi inkişafda sənayeləşmə və sosiallaşma.
6. Qasimov, F. İsmayılov İ. Qasimova L. (2008), Sahibkarlığın əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı: VİP TREYD LTD;
7. BÄ, Z., Qasimov, C., & Abubakä, A. (2019). Tourism Perspectives And Economic Development On The History Silk Way. Eurasian Education & Literature Journal, 11(11), 1-7.
8. Vəliyev, T. Babayev Ə. (1999). İqtisadi nəzəriyyə. Dərslik. Bakı: Çarşıoğlu;
9. Vəliyev, T. Qafarov Ş. (2004), iqtisadi nəzəriyyə. Dərslik. Bakı: Azpoliqraf LTD MMC;
10. Səmədova, O. (2018), İqtisadiyyata giriş. Dərs vəsaiti. Mingəçevir Poliqrafiya Müəssisəsi;
11. <https://legalacts.az/az/document/6511/5890>
12. <https://president.az/az/articles/view/3295>

Джавадхан Гасымов

НОВЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РЕАЛИИ И ДОЛГОСРОЧНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье рассматриваются проекты, реализуемые Азербайджанской Республикой в контексте новых экономических реалий, и в этой связи подчеркивается актуальность эффективной региональной экономической политики страны. Показано, что обеспечение территориальной целостности и суверенитета нашей страны создало благоприятную основу для представительства всех экономических районов страны в смежных хозяйственно-производственных отношениях. Между тем было отмечено, что Нахчыванский экономический регион также получает значительную выгоду от продолжающихся процессов экономических реформ и имеет благоприятные перспективы для национальной экономики. В частности, обсуждалась сущность процессов индустриализации и социализации, их преимущества при создании и функционировании индустриальных парков и округов. Вместе с тем, в контексте новых экономических реалий были подробно обсуждены реализуемые мероприятия по вводу в эксплуатацию Зангезурского коридора и преимущества, которые это принесет устойчивому макроэкономическому развитию автономной республики. Рассмотрен новый путь развития, который откроет Зангезурский район для экономики автономной республики. Особое внимание уделено созданию надежной основы для макроэкономического развития в качестве свободной экономической зоны. Также обсуждались меры государственного регулирования, реализуемые в сфере перехода к «зеленой экономике».

Ключевые слова: Экономические реформы, Зангезурский коридор, макроэкономическое развитие, Свободная экономическая зона, Логистический центр и др.

Javadxan Gasimov

NEW ECONOMIC REALITIES AND LONG-TERM PERSPECTIVES OF THE NATIONAL ECONOMY

The article discusses the projects implemented by the Republic of Azerbaijan in the context of new economic realities, and in this regard, the relevance of the country's effective regional economic policy is emphasized. It is shown that ensuring the territorial integrity and sovereignty of our country has created a favorable basis for the representation of all economic regions of the country in related economic production relations. At the same time, it was mentioned that the Nakhchivan economic region also benefits sufficiently from the ongoing economic reform processes and has beneficial prospects for the national economy. In particular, the essence of industrialization and socialization processes, their advantages in the creation and operation of Industrial Parks and Districts, were discussed.

At the same time, in the context of new economic realities, the ongoing measures to commission the Zangezur Corridor were discussed in detail, as well as the benefits this will bring to the sustainable macroeconomic development of the autonomous republic. The new development path that the Zangezur region will open for the economy of the autonomous republic was considered. Here, the reliable foundations that will be created for macroeconomic development as a Free Economic Zone were highlighted. Also, the state regulations implemented in the field of transition to a "Green Economy" were discussed.

Keywords: Economic reforms, Zangezur corridor, macroeconomic development, Free Economic Zone, Logistics center, etc.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 05.05.2025

Çapa qəbul olunma tarixi: 02.10.2025

Rəyçi: Nazim Hidayət oğlu Əhmədov

İqtisad elmləri doktoru, professor

tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur